

Zie je het Licht?

door

N. G. J. VAN SCHOUWENBURG

Als je nou midden in Rotterdam woont, in zo'n straat met hoge, grauwe huizen, op twee-hoog en géén tuintje, dan móét je wel zoveel mogelijk op straat spelen.

Vanmorgen, vóór Kees naar school ging, zei Moeder al: vandaag wòrdt het geen dag. En ze deed in de donkere achterkamer de lamp maar weer op.

Buiten mistte het, en dik ook. De bundel licht van de lamp scheen het raam uit als de schelle lamp van een auto. 's avonds op straat. Overal zag je dat. Links en rechts bij de burens en aan de overkant. Overal Moeders, die klaagden: 't wordt geen dàg vandaag. En ze verlangden zo naar een streepje zon in haar kamers! Je wist het nu eenmaal wel, dat die laatste maand van het jaar mist betekende en kou, vroege donkerte en somberheid. In de winkel op de hoek zeiden de vrouwen tegen elkaar: „Mens! ik kan er niet tegen: 'k zal blij zijn als het Februari is.” En een ander zei: „En toch kun je de jongens niet thuis houden. Ze breken de boel af en . . . ik stuur ze maar op straat.”

Kees werd óók op straat gestuurd. En de straat betekende voor hem en z'n vriendjes van alles en nog wat. Als het kon: een sleperskar. om een heel eind stiekum mee te rijden, achterop de ijzeren stang. Met dit weer zag de koetsier er lekker niets van, want dan hing het grote zeil over de wagen. 's Zomers kon-ie wel eens ineens een zwiep geven achterom naar het eind van de wagen. Maar nou zag-ie gelukkig niets. Vorige Woensdag waren ze heel naar Blijdorp gekomen met zo'n wagen. Karel wist ergens een plek om in de dierentuin te komen. Helemaal achteraan was een gat onder de schutting. Met z'n drieën zijn ze er toen onderdoor gekropen. Maar 't is net of de oppasser aan je gezicht ziet, dat je niet betaald hebt. Aan de voorkant werden ze er weer uitgezet . . .

Meestal vroeg Moeder niet eens, wat Kees de hele middag had uitgevoerd. Ze had het te druk, en hun kamer was bovendien aan de achterkant. Maar àls ze 't zou vragen, zou-ie toch nooit zeggen. dat ie achter op zo'n wagen de stad was door geweest. Eén keer had Moeder het gehoord. Van de buurvrouw-van-beneden. Toen had ze gezegd: „moet je je nek breken?” Nou kon je meteen zien, dat Moeder geen verstand had van wagens. Want misschien kon je nog wèl een been breken. Maar je nèk . . . ? Ja. toch. Jopie had onlangs een gat in z'n hoofd gekregen. En thuis moest-ie wel wat zeggen. Dat kostte hem een pak bruinen toe. Pech gehad! Nee, naar de diergaarde op Blijdorp kon je

22

beter 's Zondags gaan. Dan was het druk en liep je niet in de gaten. Maar, dan had je weer geen sleeperswagens! En op Zaterdag waren er óók geen karren. Dan gingen de jongens nog al eens naar de markt. Reuze!, om mekaar, net of 't bij ongeluk ging, tegen een stalletje met allerlei spul aan te gooien, zodat alles door mekaar rolde. En dan er vlug van door. Pakken konden ze je tòch niet en lachen moest je soms, als je op een afstand de baas van de kraam hoorde schreeuwen en vloeken!

Of ze vroegen in de vakantie een dag te mogen meevaren met de parlevinker, die met z'n motorschuitje, net als de kruidenier, langs de schepen ging op de Maas. Tot heel in Vlaardingen toe. Dan mocht Kees de boodschappen aan boord van de schepen brengen. Laatst nog, in Augustus, had-ie er een kwartje mee verdiend en er toen twee dikke ijsjes voor gekocht. En 's zomers kon je ook stekeltjes vangen in Kralingen. Onder z'n bed had-ie de jampot er voor staan en het schepnetje, dat-ie van ome Teun had gekregen. Maar nou was 't winter en 't duurde nog lang voor het weer voorjaar werd.

Kees had het wel gemerkt: Moeder was niet in orde. Dikwijls ging ze vroeg naar bed, en dat deed ze bijna nooit. Dan moest-ie heel stil zijn. En als-ie kibbelde met Jan en Klaartje, werd Vader nijdig. „Denk toch om je Moeder,” zei-ie dan. „Zo wordt ze nóóit beter!”

Gisteren was er een juffrouw geweest. „Een juffrouw van 't fabriek,” had Vader gezegd, „die de gezinnen bezoekt.” Kees had Vader met de juffrouw horen praten. Van dat het zo niet langer ging en dat drie kinderen teveel waren voor Moeder, en dat ze anders nooit zou beter worden. Ze was alle dagen zo moe...

„Als we Kees er nou een tijdje uithalen,” zei de juffrouw.

Kees begreep niet goed, wat dat „uithalen” was. De juffrouw had gesproken van Friesland. „Goed van eten en drinken,” had ze gezegd, „en uw vrouw

heeft het wat rustiger. Straks is het Kerstvacantie, en dan altijd die kinderen op straat. Dan heeft uw vrouw dáár tenminste geen zorg over."

Een week later was de juffrouw van 't fabriek teruggekomen. Ze had een „adres". Wat dat wel zijn mocht? Maar Vader vertelde het al gauw. „De jongen zit er tòch bij," zei-ie. En toen hoorde Kees, dat-ie de hele vakantie naar Friesland mocht, naar een boer. Wáár het precies was, dat zou de juffrouw wel op een papiertje schrijven. Maar overmorgen kwam ze Kees halen en dan zou ze hem zelf naar Friesland brengen.

Binnen tien minuten weten alle jongens uit de straat, dat Kees naar Friesland gaat. „Dan moet je een hele nacht in de trein zitten," zei Leen van 78. En Gerrit zei: „niks van an, je gaat met een bóót. en 't is reuze ver weg." En Marie van de viswinkel zei „dat-ie

daar niks van de mensen kon verstaan. want ze spraken heel anders dan in Rotterdam..."

Nou is Kees weg uit de grote stad. Voor het eerst van z'n leven mocht-ie in de trein. 's Jonge — dát was nog eens rijden! En was dat nou Utrecht? Op school en op papieren op straat had-ie er van geleerd: daar was de Jaarbeurs. En kijk eens, wat een bos en een zand, en hoe heet die grote rivier. Was dat niet de Maas? Honderd uit vroeg Kees aan de juffrouw. Hij had het goed! Onderweg kreeg-ie een reep chocola helemaal voor hem alleen. en lekkere broodjes, en in Zwolle een kop koffie. Nou ja. een kóp. 't was eigenlijk een papieren bekertje. Maar lekker wás het. en warm. met die kou.

Toen gingen ze in Heerenveen er uit. „Nou nog drie kwartier met een bus," zei de juffrouw, „en dan zijn we er." Hij kreeg in de bus een briefkaart met een postzegel. „Morgen gauw naar huis schrijven. dat je goed bent aangekomen, hoor Kees." Dat zou-ie doen natuurlijk.

Eindelijk stappen ze uit. De juffrouw moest even vragen aan een postbode, waar de boerderij van Hiemstra was. O ja! Nog even verder dus, dan links af het land in en dan zie je zo het huis vóór je. Kijk. daar lag het al. Op het hek hangt een bord: „WACHT U VOOR DE HOND", stond er op. En ja hoor, even verder kwam een grote, zwarte hond uit het hok en begon hevig te blaffen. „Dat is nou eigenlijk de bel van de boerderij," zei de juffrouw. „Wees maar niet bang, Kees; hij ligt aan de ketting."

Daar kwam de boerin al naar buiten. Vlak achter haar zag Kees een jongen net zo groot als hij zelf. En voor het raam zat een meisje, net als Klaartje. „Kom maar mee,” zei de boerin. Je zult wel honger hebben. Weten jullie in Rotterdam wat een boterham met spek is? Kom, joggie, eet maar hoor, en hier heb je een glas melk, zó van de koe. Ja, de rood-bonte gééft niet veel vandaag de dag, maar de zwarte geeft nog best.” De juffrouw knikte begrijpend, maar Kees kon dat alles zo gauw niet verwerken. De boerin zei ook nog, dat het spek „van eigen slacht” was, en dáár begreep-ie gewoonweg niets van. Wat wist híj van boeren? Maar Sietse, zo heette de jongen, wist lekker niets van trams en van sleperswagens. Want dié heb je niet op het dorp!

„Nou,” zei de boerin toen Kees werkelijk niet meer kón, „nou heb je vooreerst wel genoeg. Siets! Ga jij eens met Kees de stal in en 't bedrijf rond. Laat alles maar zien, maar denk om 't paard. Ik moet even met de juffrouw praten.”

Kees kon niet genoeg kijken! Twee-en-twintig koeien telde-ie. En wat was het warm in de stal. Ze gingen de ladder op, naar de hooizolder. „Gooi maar wat naar beneden,” zei Siets. „Straks moeten ze toch voer hebben. En morgen gaan we met de wagen naar de melkfabriek en 's middags moet er een schaap naar Heerenveen gebracht worden. Mag je óók mee!”

's Avonds zegt Kees, dat-ie eerst even naar huis moet schrijven. Ja, wat moet-ie allemaal op die kaart zetten? Hij heeft al zoveel gezien en beleefd. Maar Vader en Moeder willen toch wat horen. Hoe ver is-ie nou bij ze vandaan? Liggen Jan en Klaartje al in bed en zou Moeder nou al merken, dat het rustiger is thuis?

Hij schrijft de briefkaart:

Vader, Moeder, Jan en Klaartje, ik heb heel hart met de spoor gereede en toen kwamen we voorbij Utrecht en de bossen en over een rivier en toen kregen we koffie en de juffrouw heeft me een reep gegeve en in Hereveen gingen we in de busch en toen wisten we de weg niet maar de post zei waar het was. Er is hier een jongen en een meisje en twee-en-twintig koeie en paarde en brood van eigenslacht heb ik al gehad en morgen naar de melkfabriek met de boer en een schaap wegbrengen, ik mag overal mee naar toe als 'k maar nie van de hooizoller affal zegt Siets en nou gaan ik naar bed en slapen jullie al — gedag van Kees.

Toen bracht de boerin Kees en Sietse naar het „opkamertje”. „Zo,” zei ze, „dat is nou net een prachtige bedstee voor jullie twee. En Siets, niet meer praten, want Kees is moe. Gauw gaan slapen en morgen vroeg met de wagen naar de melkfabriek.”

Kees was zo moe, dat hij nauwelijks zag, wat een bedstee was. Hij rolde vlug in de veren en sliep binnen twee minuten.

Zou-ie gedróómd hebben, die eerste nacht in de vreemde omgeving? Van trein en bossen, van de koeienstal en de paarden? Van allerlei dingen, waarvan hij gisteren eigenlijk nog niet wist, dat ze bestonden?

Om acht uur zaten ze al op de wagen, naast de boer, die 't paard mende. 't Was koud, en de boerin had een extra deken meegegeven voor over de knieën. Kees zei nog niet veel; hij was nog maar net wakker! En ook Sietse was stil in de schemer van de vroege winterdag. Eindelijk zei Sietse iets.

„Vandaag over een week gaan we niet naar de fabriek, hè Vader?” Vader zei: „Nee. Dat komt uit. Want over een week is 't Tweede Kerstdag, dan worden de koeien wel gemolken, maar we rijden geen vracht. Al het werk dat even kan wachten, blijft rusten.”

„En dan gaan we 's avonds naar het Kerstfeest in de kerk,” zei Sietse.

Kerstfeest?. dacht Kees. En in de kerk? Hij vroeg voorzichtig: „Mag ik dan óók mee?” Natuurlijk! Hij mocht ook. „Alle jongens van het dorp en van de Zondagschool gaan er heen, en Vader en Moeder ook. We krijgen wat en meneer vertelt een verhaal. En d'r is een grote Kerstboom met echte kaarsen . . .”

Kees weet eigenlijk niet waar Sietse het over heeft. Ja, hij weet wel, dat elk jaar aan het eind van December Kerstfeest gevierd wordt. Dan staan er Kerstbomen in de winkels, thuis, in Rotterdam. En in 't café, op de hoek van de straat achter hun, staat er eentje. Met allerlei gekleurde lichten. Je kunt het door de gordijnen heen zien. En in de speelgoedafdeling van de Bijenkorf liep een Kerstmannetje, en dat gaf cadeautjes, als je moeder er wat kocht. Maar Kees' Moeder kocht nooit wat in de Bijenkorf . . . En dat Kerstmannetje, zei Jopie, was dezelfde vent als de Sinterklaas geweest. Hij zag het aan z'n bril. De jongens uit de buurt kenden hem wel.

Maar een Kerstfeest waar alle kinderen heen gingen, en in de kerk?

Kees mijmert er wat over door, terwijl de wagen in regelmatige gang over de weg gaat.

Hoe zou zo'n kerk er uit zien? Tante Ali zei altijd: de kerk is voor de brave

mensen, en daarom ging ze er niet heen. Kattewaad mocht je er vast niet uitvoeren. Hij had in Rotterdam 's avonds wel eens de verlichte grote ramen gezien van een kerk. En mocht hij nu mee naar binnen?

Kees kon het niet helpen, maar telkens als ze gespeeld hadden, gegeten en weer naar bed gingen, moest-ie aan dat Kerstfeest denken als-ie in bed lag. En aan thuis. Kon Jan of Klaartje maar hier komen. Dan mochten ze ook mee naar het feest. Maar dat kon natuurlijk niet. Hij was zó ver weg van Rotterdam. Wel 200 kilometer, had de boer gisteren gezegd.

Hij vraagt er Sietse nog eens naar. Wat ze daar dan moesten doen, op dat Kerstfeest? En Sietse vertelt: dat ze anijsmelk krijgen en als er veel geld is opgehaald, chocolademelk. en een plaat of een leesboek en bij 't weggaan een sinaasappel. En meneer vertelt eerst van Jezus en dan een gewóón verhaal . . . Van Jezus? Daar begrijpt Kees niets van. Die náám kent-ie wel. De buurman van beneden naast hun in de tuin. in Rotterdam, roept het wel eens als z'n konijnen door de tuin lopen en ze 't hok niet in willen en hij ze niet vangen kan. „Jezus!” zegt-ie dan. Kees heeft ook vrindjes, die het wel zeggen. Van de zomer nog. toen Karel die grote stekel had gevangen op Kralingen. Maar van Vader mocht hij 't niet zeggen. „Niet vloeken,” zei Vader. En zou nu op Kerstfeest van J e z u s worden verteld?

„Nog één nachtje slapen,” zegt de boerin, „en dan morgen naar het Kerstfeest. De boer zal de brik inspannen, want dan hoeven we terug niet zo'n eind te lopen als 't donker is en koud misschien.”

Kees slaapt in. In z'n kleine hoofd woelden de gedachten en voorstellingen rond. Hij wist niet wat hij moest denken van al het heerlijks. dat in uitzicht is. En dat maakte hem moe. Eindelijk geeft hij t' op; morgen zal-ie 't wel zien. Alleen jammer, dat-ie tot 's avonds moet wachten. Maar anders heb je niks aan de kaarsen, zei Sietse . . .

Daar zit-ie nou, midden in de kerk. Voor 't eerst van z'n leven. Hij had z'n adem moeten inhouden van spanning, toen-ie de grote deur binnenging. Hij hoorde de muziek al. „Dat is 't orgel,” zei Sietse. die zeker aan Kees' gezicht wel zag, dat-ie er niet veel van begreep. Nou, dat orgel kon mooi spelen! Heel de kerk zit vol met kinderen, en de grote lampen branden allemaal. Lekker warm is 't er en kijk, daar vlak voor de preekstoel staat de Kerstboom. Zo'n grote had-ie in Rotterdam nooit gezien. „D'r zitten vast wel honderd kaarsen in,” zei Kees zachtjes tegen Sietse. „Veel méér, jô!” Maar ze branden nog niet. „Dat komt straks als ze gezongen hebben en meneer gaat vertellen.”

Doodstil zit Kees te kijken. Er wuiven kinderen naar hun ouders, die verderop in een bank zitten. Kon hij maar eens even naar Moeder wuiven. Zou ze al wat beter zijn? Morgen moest-ie maar eens een brief schrijven over alles, wat-ie beleeft. Als-ie 't nou maar onthouden kon . . . !

Kijk, d'r gebeurt wat! Er gaat iemand staan, op een klein bankje, vlak naast de Kerstboom. 't Werd stil in de kerk. Toen kon die meneer iets zeggen. „We zingen eerst het vers, dat op jullie briefje staat,” zei meneer. Kees had wel zo'n briefje, maar hij had eigenlijk nog geen tijd gehad te lezen wat er opstond. Ja! Er staat een vers op. En er boven stond: „Zingen (allen)”. 't Was van Stille nacht, heilige nacht. Nou, dáárvan kent-ie de wijs. Die kent iedereen. Maar de wóórden? Vreemd, denkt Kees. „Davids zoon, lang verwacht . . .” Hij kende David wel. Dat was Davidje Stuiter, uit de steeg bij de Vismarkt, waar ze altijd knickers kochten. Davids Zoon . . . ? Maar daar begon het orgel al te spelen en iedereen zong. Wat was dat móói! Kees moest bijna huilen. En kijk, nou worden de kaarsen aangestoken. Wéér één en nóg één — hoe langer hoe meer. En nou gaan de grote lampen uit en tòch is 't nog lichter in de kerk dan eerst. En — hij stoot Sietse aan — „zie je dat? Boven in de boom zit een verlichte ster!” En hoe schitteren al die zilveren ballen. En de sneeuw op de takken van de boom. Net echte. Of wàs het soms echte? Nee, dat kon niet; die zou smelten. en buiten sneeuwde het niet eens.

Meneer vouwde zijn handen. Sietse zegt: „bidden, jô!” Kees vouwt óók z'n handen. Allemaal deden ze het. zag-ie wel. En ze deden ook hun ogen dicht. Dat móest zeker met bidden. dacht Kees. Maar hij bleef kijken. Bij de boer aan tafel baden ze óók, maar hij had nooit gebeden. Toch maar je ogen dicht doen. Zo gek, als ze 't allemaal doen. en hij niet. Maar wát meneer nou zei, hóórde-ie heel niet. Want hij dacht maar: 'k wou dat 'k weer mocht kijken. Naar de boom en de lichtjes. Dan zegt meneer „amen”. Er is wat geroezemoes . . . mag je nou je ogen weer open doen? Ja hoor! Sietse kijkt ook. Allemaal kijken ze weer. „We zingen het tweede vers van ons papier,” zei meneer. Dat was van de herdertjes. Dat begreép Kees. Zo'n stal van Kerstfeest had-ie wel eens in een winkel gezien. En toen kwam de anijsmelk. Zouden ze niet genoeg hebben „opgehaald” voor chocolademelk? Hij durfde het niet aan Sietse te vragen. Afwachten maar. Allemaal kregen ze een kop vol, en nog een groot stuk koek bovendien, en hij had niet eens een bonnetje meegebracht zoals alle andere jongens, dat ze moesten inleveren om koek te krijgen. En tòch kreeg-ie wat. Beste mensen waren dat hier!

„En nu, jongens en meisjes, luisteren!” Nou. dat zou-ie doen. want vertellen vond Kees fijn. „Da's 't Kèrstverhaal,” lichtte Sietse in.

Maar wat zèi die meneer nou?

Dat God de mensen zó lief heeft gehad, dat Hij op deze aarde gekomen is? Had God hem, Kees, óók lief, en Moeder en Klaartje. allemaal thuis? En de jongens uit de straat? Hoe kàn dat nou? Hij hield zelf eigenlijk van Jan veel meer dan van Klaartje. Die kon zo flauw zijn. Maar God houdt van de hele wereld, zei meneer. En daarom heeft Hij met Kerstfeest eens, heel lang geleden, een klein Kind aan de wereld gegeven: Jezus. Daar hèb je 't nou, dacht Kees. Dàt is dus Jezus. En dáárom mag je dat zeker zo maar niet zeggen van Vader. Jezus is geboren, ergens in Palestina. Ja, daar had-ie laatst in de

28

krant thuis wat van gelezen. Daar wonen de Joden. En dat is heel ver weg. Maar 't is allemaal opgeschreven, vertelt meneer. In dat dikke boek, dat daar boven op de preekstoel ligt. In de bijbel. En de geboorte van het Kind in Bethlehem daar in Palestina is voor ons allemaal een belofte, zei meneer. Want daardoor heeft God ons beloofd, dat we allemaal kinderen van Hem mogen zijn . . .

Kees denkt even na. Hoe kàn dat nou? Hij was toch al een kind van Vader en Moeder, en nou kon-ie óók nog kind van God worden? Toch eens vragen, als-ie weer thuis kwam. Een bijbel hadden ze. Dat wist-ie zeker. Die lag netjes ingepakt in de kast van Vader. En stond het dáár nou allemaal in? Van Kerstfeest en Jezus en dat Kind, dat God gezonden had . . . voor hem en voor Jan en voor allemaal?

Maar Jezus was arm, zei meneer, en hoe kon-ie dan Gods zoon zijn? God was toch rijk? Als God de hele wereld liefheeft, is-ie toch rijk? En dan Jezus kind geworden om ons . . . kinderen te maken? Blééf hij dan kind? Of werd-ie het weer? En de grote mensen dan?

Als Moeder dat allemaal nou eens zag en hoorde. Die lichtjes en dat verhaal. En Klaartje zou ook best anijsmelk willen hebben en straks nog een sinaasappel. Moeder kreeg tòch al zo weinig . . .

„En dit is het grote geschenk, dat wij allen op Kerstfeest van God hebben gekregen,” hoorde Kees zeggen. Dus — Jezus is een geschenk voor iedereen. Ja, natuurlijk, daarom was het féést vandaag en daarom brandde er licht en was het warm hier en kregen ze van alles en nog wat.

„Als je dát geschenk vandaag meeneemt en in je hart bewaart, zul je een gelukkig mens zijn.” Wat hoorde Kees nu? Maar meneer zei er nog iets bij: „dat betekent, dat als je aan het grote feest van Jezus' komst in de wereld blijft denken als aan het grootste geschenk, dat je gekregen hebt, je eenmaal en eigenlijk nu reeds, kind van God bent. Zullen we dit grote nieuws vertellen aan alle kinderen, die het nog niet weten?”

Toen gingen ze weer zingen. „Lied der engelen” stond er boven, op het briefje. Nou, de wijs kende Kees niet. Maar als Jezus voor iedereen gekomen was, mocht-ie best meezingen!

Hij vraagt wat aan Sietse. Of die meneer nog méér gaat vertellen. „Nee, nou niet meer. 't Blijft niet vertelle', jô!” Jammer, vond Kees. Wat hem betref zou meneer nog best kunnen dóórgaan. En wat had-ie nou ook weer allemaal gehoord? O ja, dat de *arme* herders kwamen en de *rijke* koningen om in dat kleine Bethlehem, helemaal in Palestina, Jezus te aanbidden. Dus wàs Jezus er voor iedereen.

Ze krijgen nog wat, nog een kop anijsmelk en weer een koek. Meneer ging weer bidden en toen moesten ze allemaal opstaan. De kaarsen in de boom werden gedoofd. Sommige waren al opgebrand bijna . . . En toen ze buiten kwamen was het reuze donker. „Gauw mee naar de brik, jongens!” zei de boer. Wat licht was het in de kerk, en wat donker is het op de weg . . . Overal hoort Kees stemmen van mensen die naar huis gaan. Ze hebben het natuurlijk